

Голові Разової спеціалізованої вченої ради 10531
Запорізького національного університету,
д.фіз. вих., професору,
Тищенко Валерії Олексіївні

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента д.б.н, професора Малікова Миколи Васильовича
на дисертаційну роботу Дорошенко Ігоря Едуардовича
на тему «Вплив міграційних процесів в аматорському футболі України на
ефективність підготовки спортсменів і команд», подана на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Проблема підготовка якісного спортивного резерву для футбольних професійних команд України на сьогодні розглядається як одна з найбільш актуальних в галузі спорту вищих досягнень. На думку провідних науковців та відомих тренерів якість тренувального процесу футболістів на етапах спеціалізованої базової підготовки та етапі підготовки до вищих спортивних досягнень у теперішній час залежить не тільки від розробки та впровадження в тренувальний процес нових сучасних програм організації тренувальних занять, не тільки від реального стану системи моніторингу за рівнем функціональної, фізичної, психологічної та техніко-тактичної підготовленістю спортсменів-футболістів, але й виключно соціально-економічних чинників, зокрема факторів міграції, особливо серед футболістів початкових рівнів спортивної кваліфікації, зокрема на рівні аматорського футболу та футболістів U-16, U-17 та U-19.

Вочевидь, що врахування особливостей та характеру міграційних процесів в рамках зазначених категорій спортсменів, які спеціалізуються в футболі, може мати величезне значення для суттєвого підвищення якості підготовки футболістів для футбольних команд професійних ліг України та окремих країн Європи та світу.

У зв'язку з вищевикладеним тема дисертаційного дослідження Дорошенко І.Е. є безперечно актуальною та має високе теоретичне та

практичне значення.

Дисертаційне дослідження виконано згідно плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету за темою: «Теоретико-методичні засади вдосконалення тренувального процесу в різних видах спорту» на 2022-2026 роки, № державної реєстрації 0122U001108.

Авторська роль І.Е. Дорошенко полягає у науково-методичному обґрунтуванні авторського алгоритму оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня до змагань регіонального та національного рівнів з урахуванням факторів спортивної міграції, а також системи рейтингового оцінювання індикаторів професійної діяльності тренерів дитячо-юнацького та аматорського футболу.

Метою дисертаційного дослідження було обґрунтувати і розробити алгоритми оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня до змагань з урахуванням впливу факторів спортивної міграції та експериментально перевірити їх ефективність.

Мета дослідження конкретизувалась у наступних завданнях:

1. На основі аналізу даних інформаційних джерел оцінити сучасний стан проблеми і визначити шляхи оптимізації підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня з урахуванням впливу факторів спортивної міграції.

2. Оцінити вплив процесів спортивної міграції на ефективність спортивної підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19), аматорського кваліфікаційного рівня і футбольних команд.

3. Експериментально перевірити ефективність алгоритмів оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19), аматорського кваліфікаційного рівня і футбольних команд до змагань.

4. Розробити рекомендації для тренерів стосовно практичного використання алгоритмів оптимізації спортивної підготовки футболістів

юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня у тренувальному та змагальному процесах.

Об'єкт та предмет дослідження відповідають меті та поставленим завданням.

Об'єкт дослідження – спортивна підготовка футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня.

Предмет дослідження – вплив факторів спортивної міграції на ефективність підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19), аматорського кваліфікаційного рівня і футбольних команд.

Наукова новизна теоретичних та експериментальних результатів, отриманих здобувачем не викликає сумнівів.

Вперше:

✓ обґрунтовано та розроблено систему рейтингового оцінювання індикаторів ефективності професійної діяльності тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу;

✓ визначено показники спортивної міграції футболістів юнацького віку (U16-U17) та аматорського кваліфікаційного рівня у національних змаганнях ДЮФЛУ сезону 2023-2024 років;

✓ обґрунтовано та розроблено алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку, футболістів-аматорів і команд до змагань національного рівня з урахуванням факторів спортивної міграції, який містить наступні складові:

- підвищення якості навчання тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу із застосуванням системи рейтингового оцінювання індикаторів ефективності їх професійної діяльності;
- облік індикаторів спортивної міграції футболістів юнацького віку і футболістів-аматорів у національних змаганнях УАФ, УПЛ, ААФУ, ДЮФЛУ;
- оптимізація методичних підходів до комплектації аматорських та юнацьких (U16, U17, U19) футбольних команд на основі взаємозв'язку

факторів спортивної міграції з критеріями Регламентів національних змагань УАФ, УПЛ, ААФУ, ДЮФЛУ;

- індивідуалізація спортивної підготовки футболістів юнацького віку і футболістів-аматорів з урахуванням факторів спортивної міграції на основі типологічної диференціації основного, заявкового та розширеного складу команди і футболістів з групи перспективного резерву;
 - інтеграція індивідуальних і загальнокомандних форм спортивної підготовленості футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) і футболістів-аматорів з урахуванням факторів спортивної міграції у навчально-тренувальний і змагальний процеси;
 - спеціальний аналіз та експертна інтерпретація індикаторів змагального процесу та контролю індикаторів ТТД (та їх комбінаторних поєднань) із застосуваннях інноваційних технологій;
 - практична апробація алгоритму спортивної підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня для використання у змагальному процесі та його оперативна корекція (за необхідності);
- ✓ розширено наукові дані про процеси підготовки футболістів і команд з урахуванням впливу факторів спортивної міграції;
- ✓ розширено наукові дані стосовно оптимізації підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та футболістів-аматорів з урахуванням факторів спортивної міграції для використання в освітньо-професійних програмах першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 017 – Фізична культура і спорт у закладах вищої освіти.

Теоретичні та експериментальні дані отримані здобувачем в результаті проведених досліджень на нашу думку є достовірними та науково обґрунтованими. В процесі дослідження дисертантом було використано достатньо широке коло методів та наукових методик: аналіз, узагальнення і систематизація матеріалів наукової та методичної літератури і глобальної

інформаційної мережі «Internet»; педагогічне спостереження тренувального процесу та змагальної діяльності; контент-аналіз заявкової документації та регламентних норм офіційних змагань з футболу; тестування різних видів спортивної підготовленості футболістів; анкетне опитування тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу; експертний аналіз індикаторів змагальної діяльності; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Автором дисертаційного дослідження використаний традиційний підхід щодо планування педагогічного експерименту.

В рамках констатувального експерименту проаналізовано сучасну систему підготовки тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу в Україні, проведено експериментальні дослідження різних видів спортивної підготовленості юних футболістів різних вікових груп, наведено експериментальні індикатори змагального процесу футболістів-аматорів – гравців молодіжного складу МФК «Металург» (Запоріжжя) на матеріалах контрольних ігор у підготовчому періоді річного макроциклу та на підставі отриманих даних обґрунтовано й розроблено авторський алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня до змагань регіонального та національного рівнів з урахуванням факторів спортивної міграції. Також обґрунтовано та розроблено систему рейтингового оцінювання індикаторів професійної діяльності тренерів дитячо-юнацького та аматорського футболу.

В процесі формувального експерименту дисертантом було проведено оцінку запропонованого авторського алгоритму на матеріалах офіційних матчів футболістів ФШ МФК «Металург» (Запоріжжя) U17 у Чемпіонаті ДЮФЛУ у змагальному сезоні 2024-2025 років (Еліт Ліга, 4 група), які свідчили про те, що розроблений авторський алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та футболістів-аматорів є ефективним і може бути рекомендованим для впровадження у практику багаторічної підготовки.

Результати дисертаційного дослідження використовуються у процесі підготовки здобувачів Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту за ОПП «Тренерсько-викладацька діяльність», Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького за ОПП «Тренерська діяльність в обраному виді спорту», Національного університету «Запорізька політехніка» за ОПП «Фітнес і рекреація» та ОПП «Фізичне виховання», Інституту здоров'я, спорту та туризму імені Тетяни Самоленко Класичного приватного університету за ОПП «Фізична культура і спорт», у навчально-тренувальному процесі міської аматорської збірної команди Запорізької асоціації футболу.

Також отримані науково-методичні результати впроваджено у навчально-тренувальний процес аматорських футбольних команд СФК «Динамо» (Запоріжжя), ФК «Мотор» (Запоріжжя), СК «Металург» (Запоріжжя), ОСДЮСШОР «Металург» ЗОР, ССК «Медик» Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

Дисертаційна робота написана українською мовою, з коректним застосуванням наукових термінів. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, рекомендацій, переліку посилань на інформаційні джерела і додатків. Дисертацію викладено українською мовою на 230 сторінках, робота містить 17 таблиць і 10 рисунків. У роботі використано 218 інформаційних джерел, з яких, 133 посилання на джерела науково-методичної літератури (українською мовою), 71 посилання (латиницею) і 14 посилань на електронні ресурси (офіційні сайти) спортивних організацій, об'єднань, установ.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено дані щодо переліку наукових конференцій, на яких було апробовано результати дослідження, зазначено кількість публікацій автора.

В першому розділі «Система багаторічної підготовки футболістів: загальна характеристика, розвиток спортивної міграції, проблеми корекції навчально-тренувального процесу» наведено дані аналізу науково-методичної літератури з проблеми дослідження, зокрема з таких важливих питань як сучасні підходи щодо наукового обґрунтування основних компонентів системи управління багаторічною підготовкою спортсменів у футболі, надано загальну характеристику системи багаторічної підготовки футболістів у контексті впливу глобальних факторів, проведено аналітичний огляд особливостей сучасної спортивної підготовки футболістів різних кваліфікаційних рівнів, розглянути основні фактори спортивної міграції у системі багаторічної підготовки футболістів дитячо-юнацьких та аматорських команд.

За результатами проведеного аналізу дисертантом встановлено, що фактори спортивної міграції лімітують ефективність спортивної підготовки футболістів різних кваліфікаційних рівнів, у тому числі, футболістів дитячо-юнацького та аматорського рівнів. На думку автора фактори спортивної міграції футболістів-аматорів суттєво впливають на систему спортивної підготовки і потребують її корекції.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» надано загальну характеристику методів дослідження, обґрунтовано доцільність їх застосування в рамках констатувального та формувального педагогічних експериментів, наведено дані щодо організації дослідження. У дослідженні використовували наступні методи: аналіз, узагальнення і систематизація матеріалів наукової та методичної літератури і глобальної інформаційної мережі «Internet»; педагогічне спостереження тренувального процесу та змагальної діяльності аматорських футбольних команд, футболістів-аматорів і футболістів юнацького віку U16, U17, U19; контент-аналіз заявкової документації та регламентних норм офіційних регіональних і національних змагань з футболу (на матеріалах юнацьких та аматорських футбольних команд U16, U17, U19; тестування різних видів спортивної підготовленості

футболістів-аматорів і футболістів юнацького віку U16, U17, U19; анкетне опитування тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу у контексті реалізації рейтингового оцінювання їх професійної діяльності; експертний аналіз індикаторів змагальної діяльності аматорських футбольних команд, футболістів-аматорів і футболістів юнацького віку U16, U17, U19 з урахуванням факторів спортивної міграції; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

У третьому розділі «Характеристика розвитку юнацького та аматорського футболу в Україні» наведено дані констатувального експерименту, які свідчили про те, що в Україні на сьогодні існує наявність два паралельних шляхи підготовки тренерів для роботи з футболістами різної кваліфікації, а саме: навчання тренерів у системі закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» та навчання тренерів з футболу у системі національної асоціації, яке ґрунтується на програмно-нормативних документах UEFA та УАФ і містить п'ять кваліфікаційних рівнів.

Зазначено, що для визначення найбільш раціональних та ефективних методичних підходів до аналізу змагальної діяльності футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня найбільш ефективним є застосування сучасних інноваційних технологій з відповідним програмним забезпеченням, у тому числі, футбольних трекерів «Catapult Playr», кардіомоніторів «Polar», сучасних комп'ютерних систем оцінки ефективності ТТД у змагальному процесі – «Accenio Football», «Data Football», «STATS Acquires Prozone», тощо. При проведенні аналізу та інтерпретації змагального процесу футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня також значущими є рекомендації стосовно застосування уніфікованих і високоспеціалізованих алгоритмів оцінки ефективності окремих гравців і футбольної команди, у цілому, які розробляються колективами вітчизняних науковців.

На підставі аналізу матеріалів констатувального експерименту

дисертантом обґрунтовано та розроблено авторський алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня до змагань регіонального та національного рівнів з урахуванням факторів спортивної міграції.

У четвертому розділі «Оцінка впливу спортивної міграції на показники підготовленості та результативності змагальної діяльності футболістів-аматорів» наведено дані щодо експериментальної перевірки використання запропонованого автором алгоритму оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського рівнів. Доведено, що практичне впровадження в тренувальний процес зазначеного авторського алгоритму сприяло суттєвому покращенню основних показників змагальної діяльності футболістів, які взяли участь у дослідженні: значення індикатора кількості забитих м'ячів збільшилося на 36,84 %, значення індикатора кількості пропущених м'ячів зменшилося на 18,18 %, значення індикатора кількості набраних очок збільшилося на 42,86 %. Вищезазначене дозволяє констатувати, що розроблений алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня є ефективним і може бути рекомендованим до використання в регіональних асоціаціях футболу.

У п'ятому розділі дисертації «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» наведено три групи даних, отриманих шляхом експериментального дослідження, та їх зіставлення з результатами науково-методичної літератури.

Згідно Акту метрологічної експертизи, перевірки первинної документації та матеріалів академічної доброчесності порушень академічної доброчесності не виявлено. Всі поставлені здобувачем наукові завдання виконані повністю.

Загалом позитивно оцінюючи роботу, вважаємо за необхідне вказати на деякі зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. На нашу думку, у підрозділі 1.2 «Аналітичний огляд особливостей

сучасної спортивної підготовки футболістів різних кваліфікаційних рівнів», більше уваги слід було б приділити саме спортивній підготовці футболістів аматорського кваліфікаційного рівня;

2. У другому розділі (стор. 73) автор, у переліку команд дитячо-юнацького віку, зазначає вікові категорії U 16, 17 – U 19. У зазначеному контексті, більш коректним є термін юнацькі команди.

3. У третьому розділі (стор. 95) автором наведено дані, що навчальний курс для тренерів з футболу за програмою «С» диплом УАФ / UEFA становить обсяг 78 годин. У той же час, на рис. 3.1 Фрагмент Тренерської конвенції UEFA (стор. 87), містяться дані про обсяг навчальної програми за програмою «С» диплом UEFA, в обсязі, 60 годин, що потребує додаткового роз'яснення.

4. В експериментальній частині дисертації, у процесі визначення показників функціональної підготовленості футболістів, крім традиційних методик, можна було б використати комп'ютерну програму «ШВСМ», яка дозволяє визначити рівень показників функціональної підготовленості футболістів розрахунковими методами.

5. У дисертації використано міжнародні терміни в англійській транслітерації: «UEFA», «PRO diploma», тощо. Термін «FIFA» використано у французькій транслітерації (Fédération Internationale de Football Association). На нашу думку, більш логічним було б використання цього терміну в англійській транслітерації – «IFAF» (International Federation of Association Football), який вже активно використовується у світовому фаховому дискурсі.

6. При формулюванні «Практичних рекомендацій» доцільно було б більше уваги приділити питанням корекції норм і критеріїв Регламентів змагань Дитячо-Юнацької Футбольної Ліги України та Асоціації Аматорського Футболу України національному рівні стосовно контролю показників спортивної міграції футболістів, які є вихованцями дитячо-юнацьких спортивних закладів інших регіональних (обласних) асоціацій

футболу.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження Ігоря Едуардовича Дорошенко на тему «Вплив міграційних процесів в аматорському футболі України на ефективність підготовки спортсменів і команд» є самостійним завершеним дослідженням, має наукову новизну та практичну значущість, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій (зі змінами)», «Порядку присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року), а її автор Ігор Едуардович Дорошенко заслуговує присудження наукового ступеня доктор філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

д.б.н, професор

декан факультету фізичного виховання,
здоров'я та туризму

Запорізького національного університету

Микола Маліков

Підпис Миколи Малікова засвідчую

проректор з науково-педагогічної роботи,

доктор історичних наук, професор

Запорізького національного університету

Юрій Каганов